

VRHNIŠKO LOVSKO DRUŠTVO

DRUŠTVENA PRAVILA LETA 1878 IN 1909 TER ORIS DRUŠTVENEGA DELOVANJA DO LETA 1978

LOV – PRIVILEGIJ VLADARJA IN ZEMLJIŠKIH GOSPODOV

Da bi bolje razumeli družbeni pomen lova oziroma vrhniškega lovskega društva, je prav, da si lov najprej na kratko ogledamo skozi zgodovino. Najprej ugotovimo, da je bil lov skozi vso zgodovino dejavnost, ki so jo opravljali moški, kakor jo še dandanes, ko lov ni več odločilno pomemben za obstoj družbenih skupnosti. Tudi na slovenskem ozemlju je bil lov vse od naselitve človeka pomembna gospodarska dejavnost. O njej pričajo številne arheološke najdbe, kosti uplenjenih živali, orožje ter orodje, s katerim jih je človek ubijal in pripravljaj za jed in drugo uporabo.

Lov je bil v srednjem veku last in pravica vladarja. Na Kranjskem je bil to deželni knez. Lovsko pravico je podeljeval tako kot zemljiško posest svetnim in cerkvenim gospodom,

25. Zora Lovrenčič z možem dr. Ivanom Lovrenčičem in dvema lovskima tovarišema. Zora Lovrenčič je bila dolga desetletja edina lovka. (Imetnik fotografije: Tomo Lovrenčič).

na obsežnih ozemljih pa jo je obdržal zase. Upravljal jo je preko lovskih in gozdarskih mojstrov ter uradov. Lov je bil deležen nje-gove velike pozornosti. Za vzdrževanje do-brega stanja lovskega bogastva je izdajal številne lovske rede in pravila, ki so določa-la, kje, kdaj ter kako in kaj sme kdo loviti. Kmetom, podložnikom, obrtnikom in me-ščanom lovskih pravic ni dovoljeval ali pa jih je omejil na lov zajcev, lisic, polhov in podobne divjadi, pa tudi nižjemu plemstvu jo je običajno omejeval zgolj na nižji lov. Do-ločal je tudi delovne dolžnosti tlačanov, po-vezane z lovom, in pravice lovcev v prometu z uplenjeno divjadjo. Kršiteljem, zlasti div-jim lovcem, je določal hude denarne kazni, zapor, privez na pranger, izgon iz dežele ali celo delo na galejah.

Lovske mojstre in lovce so imela tudi posa-mezna zemljiška gospodstva in samostani, med njimi samostan v Bistri. Bistra je smela po lovskem redu, ki so ga leta 1711 sprejeli kranjski deželni stanovi, imeti štiri lovce. Na samostansko lovišče še vedno spominjata imeni stojišč Prelatov štant v Smrekovcu in Hubertov štant na Bukovem vrhu. Dežel-noknežje lovišče v Utiškem gozdu, ki se je širilo proti Vrhniki, je leta 1664 kupil od de-želnega kneza Wolf Engelbert Turjaški.

Podložniki so morali opravljati poleg tlake gradnjo in popravilo gradov, dvorcev in go-spodovih gospodarskih poslopij, ročno in z vprego obdelovati polja in pospravljati pri-delke, opravljati tudi lovsko tlako: plesti te-netve, skrbeti za lovske pse, prevažati lovsko opremo in uplenjeno divjad, sodelovati na lovu kot gonjači. Kadar pa je podložnik imel pravico do lova zajcev, kun, polhov in po-dobne divjadi, pa je moral del plena oddati gospodu ali mu to pravico plačati. Kmetje so morali trpeti tudi škodo, ki so jo delali lov-ci in divjad na obdelovalni zemlji. Odmera

vsakršne tlake je bila na Kranjskem, Štajer-skem in na Koroškem urejena šele z robo-tnim patentom cesarja Jožefa II. leta 1782. Na Kranjskem je bila za največje podložnike odmerjena tlaka štiri dni na teden oziroma 108 na leto.

ODPRAVA LOVSKIH PRIVILEGIJEV

Cesar Jožef II. je leta 1786 s patentom odpra-vil vse dotedanje lovske rede in lovske pred-pise ter jih nadomestil z novo zakonodajo, ki je ščitila tako interese dotedanjih lovskih upravičencev pa tudi kmetov podložnikov. S posameznimi določili je ta na Slovenskem veljala do leta 1935. Po njej je bila divjad last lovskega upravičenca, ki jo je smel na svojem posestvu gojiti, loviti, vendar z njo in ne z lovom ni smel povzročati škode na obdelovalnih površinah oziroma je moral škodo poravnati. Lastnik lova je smel ve-liko in mali lov prodati ali dati v najem, le meščanu in kmetu ga ni smel. Leta 1849 je bila s cesarskim patentom ukinjena pravica lova na tujem posestvu, lastna lovišča pa so mogli obdržati le posestniki z več kot 115 ha sklenjene posesti, druga zemljišča pa so združili v občinska lovišča. Te so občine da-jale v zakup ali pa v njih lovile z lastnimi lovci. Zakupnino so delili med zemljiške posestnike, ki so imeli tudi pravico do od-škodnine zaradi škode, ki so jo njim napra-vili lovci ali divjad. Leta 1852 je ministrstvo za notranje zadeve določilo, da morajo ob-čine dajati lovišča v zakup z javno dražbo, na kateri so smele sodelovati pravne osebe in posamezniki. Najemno pogodbo je mo-ralo potrditi okrajno glavarstvo. Najemnik je moral v najetem lovišču zaposliti lovske čuvaje. Leta 1874 in 1889 je dežela Kranjska sprejela zakonska akta o lovopustu, po kate-rih je bilo npr. med 15. aprilom in 1. julijem prepovedano loviti divje race, gosi, močvir-nike in vodne ptice.

LOVSKA DRUŽBA NA VRHNIKI

Leta 1867, to je osem let po padcu abso-lutizma avstrijskega notranjega ministra Alexandra von Bacha, je Avstrija dobila zakon o društvenem pravu. Na njegovi osnovi je nastala tudi na Kranjskem vrsta različnih društev. Na Vrhniki je bila leta 1878 ustanovljena Lovska družba na Vrhniki (Jagdgesellschaft in Oberlaibach), prvo doslej znano lovsko društvo na Kranjskem. Ustanovni odbor Lovske družbe na Vrhniki, ki so ga sestavljali vrhniški ugledneži Carl Mayer, Johan Obresa in Carl Galle, je 24. februarja 1878 sestavil družbena pravila (statut) in jih z dodatnima 45. in 46. členom (ki ju je datiral 14. marca 1878) poslal v potrditev Deželni vladi za Kranjsko v Ljubljani. Ta jih je 22. marca 1878 potrdila z besedami, da vlada ustanovitvi družbe na podlagi predloženega statuta ne nasprotuje. S tem aktom je bilo društvo ustanovljeno. Pet let za vrhniškim društvom so ustanovili Lovsko društvo v Novem mestu, leta 1886 Lovski klub v Dolenjem Logatcu, leta 1894 Lovski klub v Ribnici in Lovski klub v Idriji.

Oglejmo si le najpomembnejša določila pravil vrhniškega lovskega društva, ki so, pisana v nemščini, imela 46 členov. Po pisavi sode, jih je napisal Carl Mayer. V prvem členu je določen lovski revir društva. Zajemal je lovišče, ki ga je prepustil Carl Galle levo od komercialne ceste Trst-Ljubljana in kjer je imel v katastrskih občinah Vrhnika, Stara Vrhnika, Velika Ligojna in Log zakupno lovsko pravico. Pred njim je imel ta revir v zakup knez Windischgraetz. V ta revir pa naj bi bila kasneje vključena tudi območja, na katerih bo društvo zakupilo lovsko pravico. V tem členu je določen še namen društva: loviti divjad, uriti se v pravilnem streljanju z različnim ročnim strelnim orožjem in gojiti družabnosti s pogovori, glasbo, petjem, plesom, igrami ter branjem časnikov in knjig.

Določeno pa je bilo tudi, da je vsaka politična tendenca društvu tuja.

V naslednjih členih pravil je bilo določeno, da je sedež društva v trgu Vrhnika. Člani društva so bili častni člani, (ki niso imeli nobenih denarnih obveznosti), resnični člani in »plačujoči« člani. Za častnega člana je na predlog društvenega odbora izvolil društveni občni zbor osebo, ki je bila za društvo posebej zaslužna. Resnični člani so bili tisti, ki so se pisno prijavili v društvo in so plačali pristopnino ter je njihov pristop potrdil občni zbor. Pristopnik je lahko imel katerekoli stopnjo izobrazbe in opravljal je lahko različne dejavnosti; moral pa je biti avstrijski državljan; pomembna je bila tudi njegova starost in samostojnost. Moral je plačati dve kroni ustanovnega prispevka (Grundungskostenbeitrag) in dve kroni pristopnine. Člani društva so plačevali 50 vinarjev članarine. Poleg teh dohodkov je društvo imelo še dohodke od prodane divjačine. Člani so imeli naslednje pravice: udeleževati se skupnih društvenih lovov, sestankov, na njih govoriti; se udeleževati prireditve, na katere so smeli pripeljati tudi svoje družine, na skupen lov so smeli povabiti gosta, ki pa so ga morali prijaviti, da so ga vpisali v knjigo gostov; gost je smel sam loviti le golobe, drugo divjad pa le na skupnih lovih. Prestopke na društvenih prireditvah, lovih in za žalitve članov so člana ukorili, za hujše prestopke pa so ga tudi izključili.

Občni zbor društva je z dvotretjinsko večino glasov sprejemal statutarne spremembe. Vsako leto je volil društveni odbor, ki so ga sestavljali ravnatelj, njegov namestnik in blagajnik društva. Pravico jih voliti in biti voljen so imeli vsi člani društva. Blagajnik je poleg denarnih zadev vodil tudi zapisnike sej odbora in občnih zborov; zapisnike občnih zborov so poleg njega podpisali še ravnatelj in dva člana društva, ki nista smela biti

26. Po skupinskem lovu vrhniškega lovskega društva – 18. decembra 1904 na Raskovcu.

Spredaj sede in stoje člani društva in njihovi gosti, za njimi pa so gonjači. Levo in desno ob uplenjenih srnah sedita brakirja z rogoma in psima, lovski čuvaji imajo za trakom klobuka zataknen listek, predzadnji v prvi vrsti na desni pa ima značko tudi na prsih. Na levi strani stojita uniformirana gozdarja. Uplenili so 36 srn. (Imetnik kopije fotografije: Muzejsko društvo Vrhnika.)

člana odbora; voditi je moral še društvene evidence in društveno korespondenco. Za prvega predsednika društva je bil izvoljen Karel Mayer. Društvu je predsedoval do leta 1919. Za njim je društvu do druge svetovne vojne predsedoval Mihael Tomšič. Občni zbor je sklepal o nastavitvi in odpoklicu lovskih čuvajev, o višini nagrad za pokončane ujede in drugo škodljivo divjad, odločal je o vprašanih lovskih psov, stroških nad 20 kron, o izključitvi članov ter pregledoval letne račune. Društvo je prenehalo, če je število članstva padlo pod štiri člane.

Lovski čuvaji so morali v službi nositi posebne znake. Lovske karte jim je plačevalo društvo, za plačilo pa so dobivali strelnine in nagrade za pokončane roparice.

Društvo je na zakupnem vrhniškem lovišču in na drugih svojih loviščih v okolici od septembra do srede januarja prirejalo skupne love, vsako leto decembra pa lov na srne na Raskovcu. Uplenjena divjad je pripadala društvu. Prodajali so jo v Ljubljano in drugam, le slabšo srnjad so si delili po abecednem redu članov.

NOVA PRAVILA LOVSKEGA DRUŠTVA NA VRHNIKI

Po enaintridesetih letih delovanja je Lovska družba leta 1909 sprejela nova pravila, ki jih je oblast potrdila istega leta. Napisana so v slovenskem jeziku. V njih se vidi razvoj, ki ga je društvo naredilo od leta 1878. Društvo si je spremenilo ime.

Pravila lovskega društva na Vrhniki

I. Ime, sedež in namen društva

§. 1.

Društvo se imenuje »lovsko društvo na Vrhniki« in ima svoj sedež na Vrhniki.

§. 2.

Namen društva je:

- a.) v svojih loviščih streljati ali loviti različno divjačino višje in nižje vrste strogo po obstoječih lovskih zakonih ter društvenih predpisih;
- b.) v le-teh divjačino gojiti v kolikor ni to na škodo poljskim in gozdnim kulturam;
- c.) vzgajati varstvo divjačine vešče logarje in lovske čuvaje;
- d.) uriti se v pravilnem streljanju z različnim ročnim orožjem;
- e.) združevati svoje člane v različnih sestankih in jih navajati h pravilnemu izvrševanju lova, opuščajo vsako dobičkarijo iz tega;
- f.) pospeševati družabno življenje s predavanji, govori, zlasti o lovskih zadevah, petjem, godbo in drugo zabavo;

II. Društveno premoženje.

§. 3.

Tisto obstoji in se vzdržuje:

- a.) iz pristopnin,
- b.) iz članarin in mesečnih prispevkov,
- c.) iz skupila za prodano divjačino,
- d.) iz glob (vide § 12 g).

§. 4.

Visokost pristonine, članarine in mesečnih prispevkov določuje občni zbor za jedno leto naprej, odločilno je pri tem v prvi vrsti blagajniško stanje in blagajnikov proračun za dotično leto.

§. 5.

Pristopnina plača se le pri vstopu in sicer plača oni, ki je tekom zadnjih treh let nehal biti

član društva, le polovico tiste, vsak drugi pa celo pristopnino.

§. 6.

Mesečni prispevki obstoje iz:

- a.) prispevka za lovske pse, ki se jemljejo h skupinskim društvenim lovom,
- b.) prispevka za lovske čuvaje in druge lovske potrebščine.

Kdor ima društvenega lovskega psa, ali pa svojega brake-psa, o katerem se odbor ugodno izreče in ga daje h društvenim lovom, ne plača prispevka za psa.

III. Članstvo.

§. 7.

Društvo obstoji jedino iz rednih članov. Po bivališči se razločujejo člani v domače, ki bivajo na Vrhniki in vnanje, ki bivajo izven Vrhnike. Član postane lahko vsakdo, kdor zavzema ugledno stališče v družbenem življenju, se hoče posvetiti lovu in spolnjevati društvena pravila in predpise.

Pristop je pismeno priglasiti društvu v roke predsednika.

§. 8.

O sprejemu novih članov odločujejo vsi člani, ki vsprejem lahko odklonijo, ne da bi zato navedli vzroke. Za vsprejem se mora izreči vsaj 2/3 članov in sicer se to lahko zgodi pri občnih zborih in društvenih sestankih, ali pa po okrožnici, s katero predsednik naznani ime, stan in bivališče onega, ki hoče društvu pristopiti kot član z pozivom, da se člani v danem roku izjavijo o vsprejemu. Izjava se odda na okrožnici ali na posebnem listu. Člani, ki se v vsprejemu ne izjavijo, se smatrajo, da so proti vsprejemu.

§. 9.

Sprejeti član mora podpisati društvena pravila, v znak, da jih je vzel na znanje in tudi vse druge listine, tisoče se denarnih obveznostij ter plačati pristopnino, letno članarino ter

mesečne prispevke za lovske čuvaje in lovske pse do konca poslovnega leta. Še le po splošni tve trih predpisov dobi član sprejemnico, podpisano od predsednika in tajnika, ter je opravičen loviti v društvenih loviščih.

§. 10.

Vstop se lahko prihlasi vsak čas. Poslovno društveno leto se prične s 1. julijem ter neha s 30. jun. prihodnjega leta, za ta čas se plača tudi letna članarina. Sprejeti član pa mora plačati vso letno članarino, čeprav je med ali je ali že koncem poslovnega leta pristopil kot član; mesečne prispevke za lovske čuvaje in lovske pse pa ima plačati s prvim dnem tiste- ga meseca, v katerem je bil za člana sprejet.

§. 11.

Dolžnosti članov so:

- a.) plačati vsako leto do 10. julija letno članarino za nastopajoče poslovno leto ter mesečne prispevke za lovske čuvaje in za lovske pse za celo poslovno leto;
- b.) spojlnevati točno društvena pravila in odredbe;
- c.) v loviščih ravnati se po lovskih zakonih in društvenih poslovnih redih ter odredbah in zadržati se kot pravi lovec.

§. 12.

Pravice članov:

- a.) loviti in streljati divjačino v društvenih loviščih, v zakonitem času in po društvenem poslovnem redu;
- b.) udeleževati se skupnih društvenih lovov, priredb, sestankov in občnih zborov;
- c.) na občnih zborih glasovati, voliti in voljen biti;
- d.) h »brakadam« t. j. skupnim društvenim lovom sme vsak član povabiti tudi jedneg ali več gostov, izvzemivši love, glede katerih odbor specijelno določi in članom zajedno z vabilom naznani, da so gostje izključeni;
- e.) izvzemši brakade sme vsak član lov izvrševati le osebnost, namestnika ki zanj

streljal ne more imeti noben član, ne da bi šel sam osebnost na lov; zapriseženega lovskega čuvaja pa se more vzeti vedno seboj, vendar ne sme ta nikdar streljati poljskih jerebic, prepelice ali fazanov.

- f.) na love, navedene ravnokar pod e, sme vsak član vzeti po jednega gosta, ki ima vedno pravico streljanja, vendar se sme na poljsko divjačino (t. j. zajce, jerebice, prepelice in fazane) vzeti gosta samo dvakrat na leto, na drugo divjačino (t. j. zlasti race in selivke) pa poljubno, kolikrat se hoče,
- g.) prestopke zoper določbe v točkah pod e in f kaznuje odbor in sicer prvič z globo 10 K, drugič z globo 20 K v korist društvene blagajne, tretjič pa občni zbor z izključitvijo iz društva,
- h.) vsak član ima tudi pravico do dela ustrezne divjačine, katere se ne proda. V svrhu delitve divjačine uredi se domače člane zase, zunanje pa zopet zase po abecednem redu ter se v tem redu posamezni kosi dele.

§. 13.

Društveni član se neha biti:

- a.) vsled iztopa,
- b.) vsled smrti,
- c.) vsled izključitve.

§. 14.

Izstop se lahko prihlasi vsak čas ne glede na poslovno leto. Iztop pa velja in se član neha biti šele po preteku 6 mesecev od dneva na roke predsednika priglšenega iztopa do dneva iztopa, t. j. 6 mesec po priglšitvi ima član še vse pravice in dolžnosti v smislu društvenih pravil.

Ako pade dan iztopa v tekoče poslovno leto, nima iztopivši član nikake pravice do povračila vplačane članarine ali mesečnih prispevkov; ako pade dan iztopa izven tekočega poslovnega, ima iztopivši član plačati mesečne prispevke za ves čas od končanega poslovnega leta (t. j. od 1. jul.) do dneva iztopa ter na

27. Vabilo odbora Lovskega društva Vrhnika na lov na srne v Raskovcu v nedeljo, dne 17. decembra 1899. Vabilo je veljalo samo za povabljenca. Streljanje s kroglo je odbor prepovedal. Brakade na srne so bile zelo priljubljene. *Razglednica* (»Im Forst«, avtor Docker, založil Rafael Neuber, Dunaj).

28. Vabilo Lovskega društva Vrhnika na lov na srne v Raskovcu v nedeljo, dne 16. decembra 1900. *Razglednica*. (Imetnik: Janez Žitko).

ta čas spadajoči alikvotni del letne članarine. Vsak začeti mesec se šteje in plača za cel.

§. 15.

Z dnevom smrti člana minejo vse njegove dolžnosti in pravice; zlasti nima zapuščina pravice terjati povračila vplačane članarine in mesečnih doneskov, pač pa je tista dolžna plačati event. zaostale mesečne prispevke do dneva smrti ter do tega dne preračunjeni alikvotni del event. zaostale članarine. Vsak začeti mesec se šteje in plača za cel.

§. 16.

Član se more izključiti na predlog odbora le na občnem (bodisi rednem ali izvanrednem) zboru in sicer:

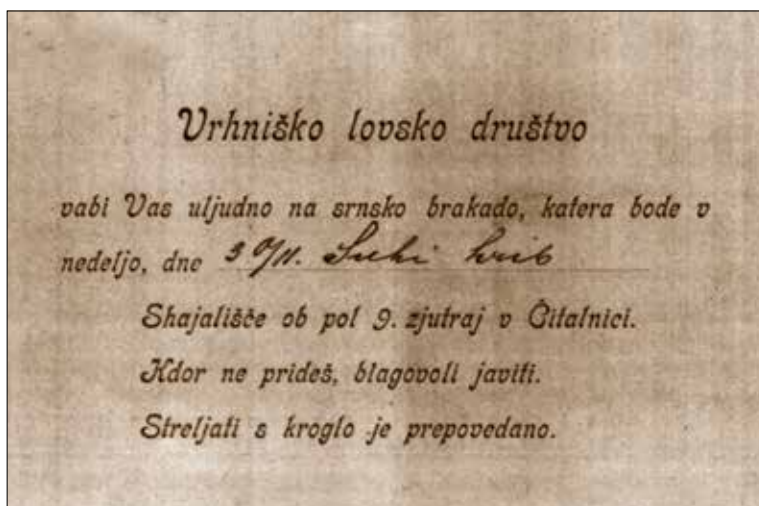
- ako vkljub trikratnemu odborovemu opominu ne plača zapadle članarine, mesečnih doneskov ali pa v smislu §. 12. točka g. izrečene globe.
- ako se vkljub dvakratnemu kaznovanju z globo vnovič pregreši zoper določbe §. 12. točki e. in f;
- ako drugače ne izpolnjuje društvenih pravil in sklepov ali jemlje ugled društvu in članom.

29. Jedilni list lovske gostije 21. decembra 1902. (Imetnik: Janez Žitko).

30. Brakir trobi znak za začetek lova. Pred tem je zbral pse, jih povezal po dva v skope, v sredini pa je šel sam. Z rogom je dal znak za začetek in konec lova. Najprej je spustil slabše pse, za njimi pa boljše. Zatrobil je tudi ob vsaki padli divjadi, vsaki vrsti drugače. Trobil je v slovo na grobu umrlega člana ali ob krstu novega člana. (Imetnik fotografije: Tomo Lovrenčič).

31. Vabilo Vrhnjskega lovskega društva na srnsko brakado v nedeljo 30. novembra 1911 na Suhem hribu. (Imetnik: Janez Žitko).

Izključeni član nima nikake pravice do povračila vnaprej plačane članarine ali mesečnih doneskov, nasprotno pa je vključ izključitvi v smislu točke a.) dolžan plačati vso članarino za nastopivše poslovno leto in mesečne doneske, do konca meseca, v katerem se je izključil.

IV. Odbor.

§. 17.

Društveni odbor obstoji iz 5 domačih članov, t. j. predsednika, podpredsednika, tajnika, blagajnika in jednega odbornika.

§. 18.

Odbor izvršuje sklepe občnega zbora in opravlja brezplačno vse društvene posle. Odbor jamči društvu za vestno upravo in uporabo društvenega premoženja, dokler mu občni zbor ne podeli absolutorija. V njegov delokrog spada zlasti:

- a.) vsprejem in izključitev lovskih čuvajev ter njih nadzorovanje,
- b.) določitev in razpis društvenih lovov,
- c.) prirejanje sestankov in zabav v smislu §. 2. točke d. in f.,
- e.) nakup, prodaja in sploh gospodarstvo lovskih psov in drugega lovskega inventarja,
- f.) krmljenje divjačine pozimi,
- g.) Kaznovanje članov z globami v smislu §. 12. točka g. – Pred izrekom globe, vabiti je dotičnega člana v zaslišanje in če je treba v pojasnitev zadeve zaslišati je tudi vse olajšilne in obtežilne priče, o tem sestaviti natančen zapisnik ter izdati obsojenemu članu pismo razsodbo, v kateri je povedati na podlagi katerih prič in okolištin se je prepričal odbor o krivdi ter člana zajedno podučiti, da se ima pravico tekom 14 dni pritožiti na občni zbor.

§. 19.

Odbor se voli vsako leto na občnem zboru in

sicer predsednik posamič, ostali 4 odborniki pa skupno in ti si potem med seboj razdelijo posel. Voli se ali z vzklikom ali pa z listki – zadnje se mora, ako zahteva le 1/3 navzočih članov – in sicer z nadpolovično večino glasov; ako nima nihče nadpolovične večine, voli se vnovič toliko časa, da se ista doseže.

§. 20.

Odbor je sklepčen, ako so navzoči vsaj trije odborniki. Sklepa se z večino glasov ozir. v slučaju enakoglasja velja mnenje, za katero je predsednik oziroma v njegovi odsotnosti podpredsednik.

§. 21.

Predsednik zastopa društvo na zunaj, sklicuje odbore seje in občne zборе. Predseduje le tem in podpisuje s tajnikom pravnomočno vse društvene listine, objave in dopise. On vodi brakade, vodi statistiko o ustreljeni divjačini in o strelnini čuvajev. Sprejema tudi ustreljeno divjačino ter jo v smislu sklepov in drugih določil deli med člane ali pa prodaja. O prodaji in delitvi ustreljene divjačine ter strelnini čuvajev, mora imeti natančne izkaze, v katere sme vsak član vsak čas upogledati.

§. 22.

Za slučaj, da je predsednik zadržan, izvršuje vse njegove posle podpredsednik.

§. 23.

Tajnik vodi zapisnike zborov in odborovih sej, urejuje po predsednikovih navodilih društveno korespondenco, vodi pregled članstva, društvenega inventarja ter skrbi za vabilo odbornikov h odborovim sejem ter sploh članov h občnim zborom in skupnim lovom ter sestankom.

§. 24.

Blagajnik vodi društveno blagajno in vse opravke, ki so v zvezi z društvenim premoženjem.

Razpored lovov
vrhniškega lovskega društva
— v mesecu oktobru 1902 —

Redn.	dan	Mesto	vrsta	število	redni lovski dan	opomba
14.	Nedeljo	Javorč	srne	10	1. 10.	—
22.	Četrtek	Kurenu	zajce	20	8. 10.	—
26.	Nedeljo	Zaplana	zajce in srne	30	12. 10.	—
27.	ponedeljek	—	—	—	—	—
29.	Četrtek	Črno-vseh	zajce	20	14. 10.	—

Odbor

32. Razpored lovov Vrhniškega lovskega društva v mesecu oktobru 1902. Lovi na zajce in srne so bili ob nedeljah in četrtkih na Javorču, Kurenu, Zaplani in Črno-vseh proti Kurenu. (Imetnik vabila: Janez Žitko).

§. 25.

Vsak odbornik poroča o svojem delovanju na občnem zboru, blagajnik ima predložiti tudi proračun za prihodnje leto.

V. Računski pregledniki

§. 26.

Občni zbor zvoli dva računski pregledniki, ki imata dolžnost, celo poslovno leto nadzorovati blagajniško poslovanje. Opravičena sta zahtevati vsak čas upogled v blagajniške knjige, skupaj ali pa vsak vsak zase, kar morata zabeležiti v knjigah. Na občnem zboru poročata o svojem delovanju ter stavita predlog glede absoltorija.

VI. Občni zbor.

§. 27.

Občni zbor je reden ali izvanreden. Redni občni zbor je sklicati vsako poslovno leto jedenkrat, najkasneje do 15. junija. Izvanredni občni zbor

pa je sklicati najkasneje v treh tednih,

- a.) ako to zahteva jedna četrтина vseh članov,
- b.) ako se je vložila pritožba zoper odborovo kaznovanje z globo v smislu §. 12. točka g,
- c.) ako se to odboru potrebo zdi.

§. 28.

Za sklepčnost občnega zbora je potrebna navzočnost polovice vseh članov. Za slučaj, da tako sklicani občni zbor ne bi bil sklepčen, skliče se uro pozneje drugi občni zbor, ki je sklepčen ne glede na število navzočih, za vse zadeve, razen za spremembo pravil, za kar je treba navzočnosti najmanj polovice vseh članov in za razpust društva, za kar je treba navzočnost 3/4 vseh članov. – O vseh predmetih občnega zbora se sklepa z nadpolovično večino navzočih glasov. Pooblastila pri občnih zbora niso dopustna. Vse člane vabiti je pismeno zajedno z naznanitvijo vsega dnevnega reda.

Post-Nr. _____

Ech.-Z. *131/208*

Certificat Izkaznica

somit amtlich bestätigt wird, dass
s katero se uradno potrjuje, da je bil

gosp. Anton Hojan iz Vrhnika

auf den Jagd-, Forst-, Feld-, Fischeret-Schuldiensat für
kot lovski, gozdni, poljski, ribarski čuvaj za

lov občine Vrhnika

hieraus beides wurde,
tukaj zaprišežen.

K. k. Bezirkshauptmannschaft — C. kr. okrajno glavarstvo

v Ljubljani Dne 1. Maja 1908.

Anrechnung.

Dieses Certificat dient als Legitimation und muss bei Ausübung des Dienstes stets bei sich
getragen werden.

Im Dienste ist auch das im Sinne des Gesetzes vom 28. Mai 1887 (Nr. 28, L. G. B.) ver-
geschriebene Dienstesabzeichen zu tragen.

Wenn das Dienstesabzeichen getragen wird, ist auch das Tragen eines Gewehres zum per-
sönlichen Schutze gestattet.

Bezüglich der Rechte und Pflichten der zum Schutze einzelner Zweige der Landescultur be-
ordneten Wachorgane sind die Bestimmungen des Gesetzes vom 16. Juni 1878 (Nr. 84, R. G. B.)
massgebend.

Opomba.

Ta izkaznica služi kot legitimacija in se mora pri izvrševanju službe vselej s seboj imeti.

V službi se mora nositi tudi v zmlahu postav z dne 28. maja 1887. l. (št. 28 del. zak.) pred-
pisano službeno znamenje.

Kadar se nosi službeno znamenje, dovoljeno je tudi nositi puško v svojo obrambo.

Glede pravic in dolžnosti stralarskega osebja, zaprišeženega v obrambo posameznim edelkam
zemljedejstva, merodajne so določila zakona z dne 16. junija 1872. l. (št. 84 del. zak.).

Druck von A. Klein & Comp. in Ljubljana.

33. Izkaznica lovskega čuvaja v občini Vrhnika Antona Hojana iz leta 1908. (Hrani: Tatjana Hojan).

§. 29.

Pred občni zbor spadajo vse društvene zadeve, zlasti:

- a.) premeba pravil,*
- b.) sklepanje o razpustu društva,*
- c.) vzprejem in izključitev članov,*
- d.) vzprejem in pregled letnega odborovega poročila o njegovem delovanju,*
- e.) pregled poročila računskih preglednikov,*
- f.) podelitev absoltorija odboru,*
- g.) volitev odbora in računskih preglednikov,*
- h.) določitev vstopnine, članarine in mesečnih doneskov za prihodnje poslovno leto,*
- j.) določitev poslovnika za društvene člane ter lovske čuvaje,*
- k.) naročitev časopisov,*
- l.) uporaba 50 K presegajočih zneskov za nabavo inventarja in drugih društvenih potrebščin,*

m.) določitev talij za prejetje lovskih tatov in roparskih živalij ter določitev plačila lovskim čuvajem,

n.) določitev revirjev, kjer se ne sme streljati,

o.) določitev števila divjačine, katero ima najmanj vsak član dobiti oddeljeno, ako se ustreli več in ni potrebno prodati v pokritje izdatkov, more nadaljno razdelitev določiti odbor (vide §. 18 t. c),

p.) neprezivna razsoja vseh iz društvenega razmerja nastalih preprirov ter pritožb zoper odborove sklepe in razsodbe,

r.) samostojni predlogi in interpelacije, ki se morajo vsaj 8 dnij pred občnim zborom naznaniti odboru.

Ako se društvo razpusti, razdele se event. aktiva ali pasiva med tedanje člane.

Ta pravila so bila izločena iz uradne evidence leta 1912 pod protokolarno številko 3783.

34. Lovci Vrhniškega lovskega društva po skupinskem lovu z uplenjeno divjadjo v 20. letih 20. stoletja. (Imetnik fotografije: Tomo Lovrečič).

35. Odprtje lovske kočice oktobra 1960 na Jamniku. (Imetnica fotografije: Dragica Šemrl)

ORIS DELOVANJA VRHNIŠKEGA LOVSKEGA DRUŠTVA PO LETU 1912

Vrhniško lovsko društvo ni bilo množično. Na svojem začetku je imelo 10 do 12 članov. Na fotografiji lovcev po skupnem lovu v 20. letih prejšnjega stoletja je 27 lovcev, na neka-ko deset let mlajši fotografiji pa 28, ob stole-tnici obstajanja, ob koncu 70. let 20. stoletja pa je lovsko družina imela 56 članov. Lovska društva so nastajala v času, ko so meščani in tržani ustanavljali tudi planinska društva. Oboja, lovsko in planinska društva, so bila »beg« iz zatohlih mest in trgov v naravo, obe-nem pa so se njihovi člani prizadevali pridr-žati deželo slovenstvu, saj so ji hoteli Nemci dati nemški značaj. Dr. Ivan Lovrenčič je ob ustanavljanju slovenske zveze lovskih dru-štev posebej zahteval, da mora lovec tudi na lovu govoriti slovensko, da se mora zavedati svoje narodne biti. V lovskih društvih more-

mo videti tudi izraz novih socialnih razmer, izraz »jare gospode«, kajti biti lovec je bilo drago in je bilo dostopno predvsem tistim, ki so imeli več pod palcem. Kmetje in delavci so se težko privoščili nabavo orožja, streliva, plačevanja članarine, taks za orožni list in lovsko karto, lova ob delavnikih, gostij po lovu itd. Značilno potrdilo tega je Delavsko lovsko društvo v Idriji, ki so ga ustanovili idrijski delavci, ki si v Lovskem društvu Idri-ja niso našli svojega mesta.

Kmalu po svoji ustanovitvi je društvo vzelo v zakup celotno lovišče občine Vrhnika, ki je merilo skoraj 6.000 ha. Leta 1900 je društvo vzelo v zakup še lovišče občine Preserje. Leta 1931 je poprečna zakupnina v Sloveniji stala 1,90 dinarjev za hektar, v ljubljanskem srezu pa 3,90 dinarja za ha. Leta 1930 se je društveno lovišče zmanjšalo za 1.500 ha, ki so jih dali v podzakup dr. Ivanu Lovrenčiču.

Društvo je leta 1912 odprlo lovsko kočo pod Bukovim vrhom. To ozemlje so ob koncu prve svetovne vojne zasedle italijanske čete in v koči se je naselila italijanska mejna posadka. Umaknili so se po podpisu rapalske pogodbe leta 1920. Dokaj uničeno kočo je Lovski klub obnovil. Leta 1924 so zgradili drugo kočo na Raskovcu, kjer so trije lovci postavili še svoje koče. Na Raskovcu je Lovski klub novembra 1928 praznoval svojo 50-letnico. Priredili so tradicionalno brakado z lovskim krstom Slavka Vuka in Gregorja Novaka. Med drugo svetovno vojno so bile vse koče na Raskovcu uničene. Leta 1960 je lovska družina dogradila kočo na Jamniku.

Lovska družina je leta 1977 na Jamniku razvila svoj prapor.

Vrhniško lovsko društvo, od leta 1946 imenovano Lovska družina Vrhnika, je najstarejše slovensko lovsko društvo in sploh med prvimi slovenskimi društvi. Njemu so sledila lovska društva: leta 1883 v Novem mestu, 1886 v Dolenjem Logatcu, 1894 v Ribnici in Idriji, leta 1910 v Šentjuriju in v Horjulu. Društvena dejavnost je med drugo svetovno vojno zamrla, saj je italijanski okupator aprila 1941, dva dni po zasedbi, razglasil obvezno oddajo orožja, ob letu pa še, da je lov nedopusten. Po septembru 1943 je tudi nemški okupator lov prepovedal.

Po koncu vojne so lovci že junija 1945 mogli dobiti orožne liste in od septembra tudi lovske dovolilnice za območje okraja Ljubljana okolica. Na podlagi začasnega lovskega

36. Licenza di caccia - Lovska karta, ki jo je 3. januarja 1942 dr. Ivanu Lovrenčiču izdalo mestno poglavarstvo v Ljubljani. Veljala naj bi do konca leta 1942, a italijanske oblasti so lovprepovedale že aprila tega leta. (Imetnik: Tomo Lovrenčič)

zakona so z dovoljenjem okrajnega odbora Ljubljana okolica 26. avgusta 1946 ustanovili na Vrhniki dve Lovski družini, Vrhnika I in Vrhnika II, ki sta imeli 36 članov. Njuno lovišče je merilo 9 do 10.000 ha, (obseg lovišča se je leta 1954 zaradi ustanovitve novih družin v sosesčini zmanjšal na približno 6.200 ha). Prvi družini je predsedoval Vencelj Malavašič, tajnik je bil dr. Zoltan Žekš, blagajnik Miha Mauri, drugi pa Mirko Verbič, tajnik Andrej Novak in blagajnik Franc Permoser. Že leta 1949 pa sta se družini združili v eno, ki je izvolila za predsednika Adolfa Malavašiča, tajnik je bil Franc Krašovec, blagajnik Miha Mauri in gospodar Bernard Malavašič. Leta 1951 so uvedli zopet lovsko čuvajsko službo.

Po letu 1960 so do 1978. leta Lovski družini predsedovali: Jože Vidmar, Franc Skubic, Franc Malavašič, Franc Kranjc, Adolf Malavašič, Jože Tršar in Franc Kranjc.

Društvo je skrbelo tudi za lovske pse. V dvajsetih letih prejšnjega stoletja je društvo imelo na razpolago 27 psov, 1951. leta 8 in 1959. leta 19.

Od samega začetka je društvo bdelo nad staležem jerebic, fazanov in srnjadi, šele leta 1981 so postavili na Raskovcu krmišče za jelene, ki so se tam prvič pojavili že 1910. Jerebice so varovali pozimi tudi pod streho in jih krmili, fazane pa so nasajali že pred prvo svetovno vojno, leta 1966 so postavili zanje celo 12 krmišč, leta 1978 pa so jih naselili 160. Prvi gamsi so se v lovišču pojavili med prvo svetovno vojno, ko so se umaknili z bojišč v Julijskih Alpah. Takrat je bilo v lovišču veliko divjih petelinov. Bili so na Planini, nad Staro Vrhniko, Ulovki, Vranjih pečeh, v Raskovcu, Ljubljanskem vrhu in Slemenih ter tudi drugod. Ocenjen stalež divjadi nam je znan iz leta 1955. V lovišču naj bi takrat bilo 110 glav srnjadi, 120 zajcev, 15 fazanov, 40 jerebic (leta 1978 jih je bilo samo še 10),

8 gamsov. Uplenili pa so 12 glav srnjadi, 80 zajcev, 4 fazane, 12 jerebic in veliko druge pernate divjadi. Okrog leta 1930 so se v lovišču pojavili divji prašiči (zadnjo svinjo so ustrelili 1979). Leta 1953 pa sta se pojavila tudi šakal in volk, zadnjega risa pa naj bi ustrelil že knez Windischgraetz. Leta 1968 so uplenili medveda, ki je delal škodo čebelarjem. Srnjad se je okrog leta 1960 začela seliti z Raskovca v druge predele lovišča, kjer so bila stanišča zajcev. Po naslednjih desetih letih je bilo vedno več srnjadi na Barju. Predvideni stalež divjadi leta 1960 kaže izboljšanje: 2 jelena na Raskovcu, 5 gamsov, 130 srnjadi, 160 zajcev, 45 fazanov, 50 jerebic. Na 12 brakadah in posamezni lovci pa naj bi takrat uplenili 126 zajcev, 45 fazanov, 15 jerebic, 14 srnjadi, več jazbecev, rac, golobov in raznih ujed. Leta 1978 je po predvidenem staležu bilo v lovišču 7 jelenov, 8 gamsov, 215 srnjadi, 40 zajcev, 180 fazanov, 10 jerebic, 50 rac, 2 divja prašiča. Uplenili so 7 jelenov, 8 gamsov, 20 srnjakov, 18 srn, 25 zajcev, 41 fazanov, 77 rac (leta 1982 so poleg rac uplenili še 2 kljunača in 13 pižmovk), 20 lisic in še 200 pernatih ujed. Število zajcev je torej upadalo, rastlo pa je število srnjadi, ki je že delala škodo na poljih.

Lovski čuvaji so preganjali divje lovce in uničevali njihove pasti ter uničevali lovno škodljivo divjad. Lovski čuvaji so bili v loviščih obvezni. Morali so biti »neomadeževanega vedenja«, niso smeli biti v kazenskem postopku, ne obsojenci pred določenim rokom po prestani kazni. Čuvaji so morali priseči. Škodljivo divjad so preganjali tudi člani društva, tako so npr. leta 1923 zastrupljali vrane, leta 1968 so jim nastavljali zastrupljena jajca, ves čas so streljali lisice, pernate ujede, (teh so npr. leta 1972 postrelili 350), razdirali pa so jim tudi gnezda – celo tistim vrstam, ki so bile pozneje zaščitene. V 70. letih je bilo na cestah vse več povožene divjadi. Od leta 1981 so začeli voditi tudi razvide o

37. Člani Lovske družine Vrhnika leta 1981. (Imetnica fotografije: Dragica Šemrl, podatki: Stane Smrtnik).

1. vrsta: Vinko Žibert, Martin Osretkar, Franc Urh, Anton Lušina, Franc Krajnc, Slavko Čelešnik, Tomaž Končan, Žan Orešnik, Petkovšek Jurij, Adolf Malavašič;
2. vrsta: Bojan Petrovčič, Marjan Japel, Franci Lešnjak, Marko Sodija, Jože Tršar, Ivan Kavčič, Jože Pahor, Matjaž Korošec, Slavko Petrovič, Andrej Petrovič, Lovro Nagode, Janko Jerebic;
3. vrsta: Stane Smrtnik, Janez Susman, Bernard Železnik, Pavle Caserman, Pavel Kenk, Stanislav Kogoj, Janez Markel, Simon Tešar, Boštjan Končan, Damjan Jeraj, Milko Jurca;
4. vrsta: Pavle Trček, Rado Pivk, Franc Nagode, Frančišek Novak, Anton Japelj, Anton Turšič, Mitja Deglerija, Franc Rode, Branimir Mlinar, Anton Voljč, Gorazd Jurca;
5. vrsta: Franc Petrič, Uroš Petrič, Franc Turk ml., Franc Troha, Franc Turk st., Franc Novak, Danilo Smolnikar, Anton Šemerl, Božidar Jeraj, Danijel Furlan, Boris Voljč, Franjo Kovačič.

ustreljenih potepuških psih in mačkah. Gradnja avtomobilske ceste Ljubljana–Postojna, ki je tekla po lovišču, je divjad zelo vznemirila, visoke zaščitne mreže ob njej pa so zaprle njene pradavne poti. Lovišče je utrpelo škodo tudi z gradnjo počitniških hišic okoli Jamnika in Miznega dola (1964) ter na Zaplani in okoli nje, kjer jih je bilo leta 1975 že preko 100.

Ugledni gostje vrhniškega lovskega društva so bili ljubljanska župana, Ivan Hribar, dr. Ivan Tavčar, leta 1897 pa je bil na njegovi brakadi na Raskovcu avstrijski nadvojvoda Friderik Habsburški.

Vrhniško lovsko društvo je imelo v svojih vrstah dva člana, ki sta bila pomembna in vplivna v organizaciji slovenskega lovstva. To sta bila poštni uradnik Karel Mayer ml. in dr. Ivan Lovrenčič. Karel Mayer st., njegov oče, je bil pisec in soustanovitelj Lovske družbe na Vrhniku in njen prvi predsednik. Bil je nezadovoljen nad tem, da je bila v ljubljanski okolici večina lovišč v nemških rokah, njegova lovišča v Dragomlju in v Spodnji Šiški pa so bila premajhna za rastoče število članov Lovskega kluba Sava, ki ga je ustanovil. Z namenom, da bi ustanovil slovensko lovsko centralo, ki bi vodila razvid dražb lovišč in o njih seznanjala

ljubljske lovce, ki naj bi si pridobili zakup lovišč v ljubljanski okolici, je Karel Mayer januarja 1907 sklical sestanek lovcev v Ljubljani. Rezultat sestanka je bil ustanovni občni zbor Slovenskega lovskega kluba 16. oktobra istega leta v Ljubljani. Njegova potrjena društvena pravila so določala, da je namen kluba združevati slovenske lovce, zlasti ljubljanske, delovati za »povzdigo« lovstva na Slovenskem ter skrbeti za strokovno izobrazbo svojih članov. Dr. Ivan Lovrenčič je na zboru izrecno poudaril, da mora lovec spoštovati naravo in da mora skrbeti za ohranitev naravnih vrednot, da lov ne sme biti samo užitek in zabava, ampak tudi varstvo in skrb za naravo in divjad. Posebej je zahteval, da mora klub varovati slovenski značaj dežele, da se morajo lovci zavedati svoje narodnosti in jezika. Zbor je izvolil za predsednika kluba ljubljanskega župana Ivana Hribarja, za podpredsednika pa dr. Ivana Lovrenčiča. Leta 1909 se je klub preoblikoval v Slovensko lovsko društvo. Leta 1910 je dr. Lovrenčič postal njegov predsednik. Društvo je ob začetku prve svetovne vojne prenehalo delovati.

Dr. Ivan Lovrenčič je bil pisec mnogih članikov o lovu in kinologiji, bil je pobudnik ustanovitve Kluba ljubiteljev brakov in ustanovitelj Jugoslovanske kinološke zveze. Za klub je vodil rodovne knjige brakov.

38. Dr. Ivan Lovrenčič.
(Imetnik natasa iz Lovca: Tomo Lovrenčič).

Viri in literatura:

1. Arhiv Republike Slovenije, AS 68, Kraljevska banska uprava Dravske banovine, Upravni oddelek, Serija društvenih pravil, t. e. 1, št. 186, Statuten der Jagdgesellschaft in Oberlaibach (1878), Pravila Lovskega društva na Vrhniki (1909).
2. Romana Erhatic Širnik, Lov in lovci skozi čas, Lovska zveza Slovenije, Ljubljana 2004.
3. Kronika lovske družine Vrhnika, Lovska družina Vrhnika, Vrhnika 1986.